

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sàigòn - 1998

--- o0o ---

TỰA
HỘI THỨ MƯỜI BỐN

Phần

TINH TIÊN BA-LA-MẬT-ĐA

Đường, Sa-môn Huyền Tắc chế tác tại chùa Tây Minh

Vì xét thấu vận chuyển đến mức không còn động, rần bảo khéo léo là yên lặng. Phép tắc xe Phạm Âm thâm lui tới, bóng dáng Thuyền Từ trống xuống cứu giúp. Đây, sở dĩ đức tinh tiên là quý, tiếng siêng năng sở do được tác khởi lên vậy.

Kìa có kẻ: Giúp loại hữu tình nhờ ơn xa, chỉ dẫn cho bậc Giác địa là cao cả. Như mặc áo giáp tinh kiên đồng quất ngựa xe tứ mã cho chạy nhanh lên, thời tất phải dùng người cưỡi xe giỏi là ách yếu; rồi mới cho chạy rông trên con đường vô cùng tận, ủy thác tầm

thân mà làm nô lệ rong ruổi với thời gian chẳng cực cùng. Có thể mới hết an nhàn hưởng vui ngũ dục, vì nó là thứ thuốc độc của tam đồ; gắng gỏi nhọc nhằn tiêu tụy tu bốn chánh cần, thực là để mở mang quang đại cho muôn đức.

Bởi lẽ: Tuy dòng nông cạn mà chảy thường xuyên đá bị xoi mòn, giọt nước tuy nhỏ cứ vẫn rơi luôn là lu húng chứa phải đầy. Công việc siêng năng dùi cây lấy lửa và sự dần dần mòn đứt cán búa, đều là luôn luôn chứa nhóm sức nhỏ mọn chẳng gián đoạn mà thành, cho nên kết quả rõ ràng dễ xem thấy! Đến như loại con giun thể chất yếu ớt mà uống nước suối, loài con cua hình dung mạnh mẽ mà gửi thân vào hang. Ngựa danh tiếng Hoa Lưu bị thiết hàm nên đi chậm trễ, ngựa Nô hèn xoàng mà vua cưới phải được đi trước. Huống hồ tâm Đại Thừa Ma Ha Diễn, hạnh rốt ráo Ba-la-mật, kìa cố gắng từng giờ khắc, đâu những quên khi động tĩnh. Nên có thể coi ngàn cỗi như phục cháy, hỏi một câu cho vào đáy, muôn dòng mới cắt đứt. Cứu một mạng mà chia ra ngành. Giả sử trụ ngôi Bồ Xứ do ba vô số kiếp, quyết phải mạnh tranh nơi khi mới phát tâm. Tuy còn phải rưới ướm lý Tức Không nơi muôn hạnh, mới cháy hết màn hôn ám ngày xưa. Chẳng phải mỗi manh nơi chỗ muốn hành, cũng chẳng đợi chờ lâu ở ngôi sẽ chứng. Tu hành phải giữ trần kiếp như nháy mắt, vẫn như ngày khao khát coi tới cỗi cát hoặc gàu, in tuồng đêm hôm qua.

Cho nên: Tinh Tiến đối các Độ như cái hàm thiếc, cái chiếc roi đối bày ngựa vậy; chánh cần ở trong Đạo phẩm như các thứ muối mơ giấp cho các thức ăn nấu nơi đỉnh vạc vậy. Cho nên nguồn đáy của Chánh pháp do đó mà đến khắp; năng sự Thánh nhân nơi đây mà được hoàn tất. Nhiên hậu nghe đàm Giác chi với ngài Xá Lợi, thời ngợi khen hết chỗ; nhớ Phật Đế Sa tuôn lưu tán tụng, thời dấy lên tại đây. Sự nghiệp ba thời tập luyện vừa xong, mà tu hành sáu ý nào cùng. Xa mừng cảnh huông đại quang xưa, nào đâu rảnh rang nơi chỗ; nhiều phen ngâm vịnh huyền chương này, lại đội ơn sâu xa rõ rệt.

Văn đây chỉ là một quyển và chẳng phải trùng dịch. Hầu mong sao đem tác bóng để đối lấy thước ngọc, mới đành lòng chiều chết mà hồi mai còn được nghe vậy!

Tỳ-kheo **THÍCH TRÍ NGHIÊM** *phụng dịch*
Tỳ-kheo **THÍCH THIÊN SIÊU** *khảo*

Tập 24
QUYỂN THỨ 590
HỘI THỨ MƯỜI BỐN

Phần
TINH TIẾN BA-LA-MẬT-ĐA

Tôi nghe như vậy:

Một thuở Đức Bạc-già-phạm Thế Tôn trụ vườn Cấp Cô Độc rừng Thệ-đa tại thành Thất-la-phiệt, cùng đồng chúng đại Bí sô ngàn hai trăm năm mươi người.

Bấy giờ, cụ thọ Mãn-từ-tử thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát muốn chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, phương tiện thế nào an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa?

Bấy giờ, Thế Tôn bảo: Mãn-từ-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát muốn chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ngay khi sơ phát tâm nên khởi nghĩ này: Các sở hữu ta, hoặc thân hoặc tâm, trước nên vì người làm việc nhiều ích, phải khiến tất cả sở nguyện đầy đủ.

Ví như kẻ tôi tớ phải khởi nghĩ này: Đi đứng ngồi nằm đều phải mặc theo ý chủ, chẳng nên tự tại mà có sở tác. Muốn từ nơi nhà đi tới chợ phố thấy, trước thưa hỏi chủ, nhiên hậu mới ra đi. Cần

dùng ăn uống, cho mới thọ dụng. Tóm lại, có các ra làm gì đều tùy chủ muốn.

Như thế, chúng Bồ-tát Ma-ha-tát muốn chúng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ngay khi tới sơ phát tâm nên khởi nghĩ này: Hoặc thân hoặc tâm sở hữu của ta đều chẳng nên khiến tự tại mà phải chuyển theo người, có bao sự nghiệp nhiều ích tất cả đều phải làm đủ thành xong.

Như thế chúng Bồ-tát Ma-ha-tát nương dựa Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chẳng lìa Tinh tiến Ba-la-mật-đa, thề vì hữu tình làm việc đáng làm. Các Bồ-tát Ma-ha-tát đều đối Tinh tiến Ba-la-mật-đa nên trụ như thế.

Ví như ngựa báu, nếu có người cưỡi, bèn khởi nghĩ này: Ta nay chẳng nên khiến người cưỡi ta thân thể lay động mệt mỏi khổ nhọc, hoặc tổn hư đồ nghiêm cụ. Xoay quanh đi đứng mau chậm theo ý người để hộ người ấy, chẳng cho bởi ta khởi các thứ tội lỗi giận dữ thấy.

Như thế chúng Bồ-tát Ma-ha-tát muốn hành Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chẳng theo tâm mình mà có sở tác, theo ý muốn người vì làm nhiều ích, vẫn giữ hộ kia khiến đối thân ta chẳng khởi tất cả phiền não ác nghiệp.

Kia đối chúng Bồ-tát Ma-ha-tát dù trước không ơn, mà chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát khởi tưởng trả ơn vì kia nên xong các thứ sự nghiệp.

Như thế chúng Bồ-tát Ma-ha-tát vì thành Tinh tiến Ba-la-mật-đa, giữ hộ tâm kia, theo ý kia chuyển vì làm các thứ lợi ích an vui.

Như thế, chúng Bồ-tát Ma-ha-tát nhiếp thọ Tinh tiến Ba-la-mật-đa làm lợi ích an vui các hữu tình như sự nghiệp của mình thường không chán mỗi. Chúng Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Lại, Mãn-từ-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chúng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chúng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học quán nội không, ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chúng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình,

thường siêng tu học quán các pháp chơn như, pháp giới, pháp tánh, tánh chẳng hư dối, tánh chẳng biến khác, tánh bình đẳng, tánh ly sanh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học quán vô minh duyên hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc duyên sáu chỗ, sáu chỗ duyên xúc, xúc duyên thọ, thọ duyên ái, ái duyên thủ, thủ duyên hữu, hữu duyên sanh, sanh duyên lão tử sầu thán khổ ưu não, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học quán vô minh diệt nên hành diệt, hành diệt nên thức diệt, thức diệt nên danh sắc diệt, danh sắc diệt nên sáu chỗ diệt, sáu chỗ diệt nên xúc diệt, xúc diệt nên thọ diệt, thọ diệt nên ái diệt, ái diệt nên thủ diệt, thủ diệt nên hữu diệt, hữu diệt nên sanh diệt, sanh diệt nên lão tử sầu thán khổ ưu não diệt, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình,

thường siêng tu học quán khở thánh đế hoặc khở hoặc vô thường hoặc không hoặc vô ngã, quán tập thánh đế hoặc nhân hoặc nhóm hoặc sanh hoặc duyên, quán diệt thánh đế hoặc diệt hoặc lặng hoặc diệu hoặc lìa, quán đạo thánh đế hoặc đạo hoặc như hoặc hành hoặc xuất, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học bốn tĩnh lục, bốn vô lượng, bốn định vô sắc, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học bốn niệm trụ, bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học tám giải thoát, tám thắng xứ,

chín định thứ lớp, mười biến xứ, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học tất cả đà-la-ni môn, tất cả tam-ma-địa môn tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học trí Tịnh quán địa, trí Chủng tánh địa, trí Đệ bát địa, trí Cụ kiến địa, trí Bạc địa, trí Ly dục địa, trí Dĩ biện địa, trí Độc giác địa, trí Bồ-tát địa, trí Như Lai địa, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học hoặc Thắng giải **hành** địa, hoặc Cực hỷ địa, hoặc Ly cấu địa, hoặc Phát quang địa, hoặc Diệm huệ địa, hoặc Cực nan thắng địa, hoặc Hiện tiền địa, hoặc Viễn hành địa, hoặc Bất động địa, hoặc Thiện huệ địa, hoặc Pháp vân địa, hoặc Đẳng giác địa, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình,

thường siêng tu học thanh tịnh năm năm, sáu tháng thần thông tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì mau chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình, thường siêng tu học Như Lai mười lục, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả và mười tám pháp Phật bất cộng thấy vô biên Phật pháp, tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Lại, Mãn-từ-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát muốn khiến cõi Phật rất cực nghiêm tịnh, ở lâu sanh tử tu các công đức tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát muốn nhiều các loại hữu tình được thành thực, ở lâu sanh tử tu các công đức tâm không quay lui. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát sơ phát tâm Vô thượng Chánh đẳng giác, giả sử các loại hữu tình thế giới Tam thiên đại thiên đều thành Bồ-tát hoặc còn buộc một đời, hoặc còn buộc hai đời, hoặc còn buộc ba đời, hoặc còn **buộc** bốn đời sẽ được thành Phật, nói lời như vậy: Người nên tinh siêng tu hạnh Bồ-tát, trước chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, vậy sau ta sẽ chứng Vô thượng giác. Bấy

giờ, Bồ-tát theo lời kia đã nói, tinh siêng mạnh mẽ, tâm không khiếp sợ. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát hoặc còn buộc một đời, hoặc còn buộc hai đời, hoặc còn buộc ba đời, hoặc còn **buộc** bốn đời sẽ được thành Phật, giả sử các loại hữu tình thế giới Tam thiên đại thiên mới phát tâm Vô thượng Chánh đẳng giác nói lời như vậy: Người phải đợi ta trước chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, vậy sau mới nên chứng Vô thượng giác. Bấy giờ Bồ-tát theo lời kia đã nói, ở lâu sanh tử tâm không lui khuất. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát thấy kẻ xin đến có điều cần đòi, mặt chẳng nhăn nhú, mắt không tương sân, chỉ khởi nghĩ này: Hữu tình như thế thuận sở cầu Nhất thiết trí trí của ta, mau làm phương tiện, cần cầu thí cho. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát vì một hữu tình được an vui **nên** hoặc trải lâu một kiếp, hoặc một kiếp hơn ở trong đại địa ngục chịu các khổ dữ dội, thân không động chuyển, tâm chẳng lui khuất. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, giả sử ngày đêm ấy **lượng đồng đại kiếp, chứa ngày đêm ấy** lại thành đại kiếp, nếu trải lâu thời phạm đại kiếp số cát

Căng-già như thế, ở đại địa ngục chịu các khổ dữ dội, do chịu khổ đây khiến tất cả hữu tình được ra địa ngục, sanh nơi thiện thú. Bồ-tát bấy giờ vui mừng vì chịu. Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe nói việc này vui mừng nhảy nhót, thề năng vì chịu được, tâm không lui khuất, phải biết đây gọi Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe nói việc như thế, nơi tâm khiếp nhược, chẳng sanh tâm vui mừng muốn thọ hành, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe các việc thiện, tâm tâm nói nhau ưa muốn thọ hành, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe các việc thiện chẳng thể buộc niệm nói nhau thọ hành, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng.

Lại, Mãn-từ-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, giả sử đất ở châu Thiệm Bộ đây, quét từ một chỗ dần đến các phương khác, quanh khắp quét rồi trở lại chỗ cũ, nếu khởi nghĩ này: Ta lìa chỗ đây đã lâu. Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát làm việc đây rồi, khởi nghĩ này rằng: Ta rất chóng mau trở lại đến chỗ đây. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát đoi ngôi Bảo tháp xây cất sửa sang qua hết một ngày, khởi nghĩ này rằng: Vì sao ngày này thời lâu dài quá? Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát làm việc đây rồi, khởi nghĩ này rằng: Vì sao ngày này mau như gảy móng tay. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát đoi vườn Tăng già xây cất sửa sang qua hết một ngày, khởi nghĩ này rằng: Vì sao ngày này thời lâu dài quá? Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát làm việc đây rồi, khởi nghĩ này rằng: Vì sao ngày này mau như gảy móng tay? Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua nửa năm, sanh tưởng lâu dài, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua nửa năm, cho như sự nghiệp đã làm một ngày, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm một năm qua, sanh tưởng lâu dài, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm một năm qua, cho như sự nghiệp đã làm của một ngày, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua nửa kiếp, sanh tướng lâu dài, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua nửa kiếp, cho như sự nghiệp đã làm của một ngày, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua một kiếp, sanh tướng lâu dài, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát xem sự nghiệp đã làm qua một kiếp, cho như sự nghiệp đã làm của một ngày, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa.

Lại, Mãn-từ-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hạnh Bồ-đề chẳng nên suy nghĩ kiếp số nhiều ít, rằng ta phải qua lâu bao nhiêu kiếp sẽ chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, rồi tinh siêng mạnh mẽ tu hạnh Bồ-đề cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp tinh siêng mạnh mẽ tu hạnh Bồ-đề mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng **nên sanh tâm lui khuất siêng cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, tu hành Tinh tiến Ba-la-mật-đa khiến mau viên mãn, xa lìa sanh**

tử, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí làm nhiều ích lớn cho các hữu tình.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù là rất mạnh mẽ thường siêng tu học Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng nữa, mà cũng vẫn tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa mới được viên mãn bèn chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng **nên** sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học trí nội không, ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học trí nội

không cho đến vô tánh tự tánh không bền được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học **trí các pháp** chơn như, pháp giới, pháp tánh, tánh chẳng hư dối, tánh chẳng biến khác, tánh bình đẳng, tánh ly sanh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học trí các pháp chơn như cho đến bất tư nghì **giới** bền được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học trí vô minh duyên hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc duyên sáu chỗ, sáu chỗ duyên xúc, xúc duyên thọ, thọ duyên ái, ái duyên thủ, thủ duyên hữu, hữu duyên sanh, sanh duyên lão tử

chăng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học trí vô minh duyên hành cho đến sanh duyên lão tử bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học trí vô minh diệt nên hành diệt, hành diệt nên thức diệt, thức diệt nên danh sắc diệt, danh sắc diệt nên sáu chỗ diệt, sáu chỗ diệt nên xúc diệt, xúc diệt nên thọ diệt, thọ diệt nên ái diệt, ái diệt nên thủ diệt, thủ diệt nên hữu diệt, hữu diệt nên sanh diệt, sanh diệt nên lão tử diệt chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học trí vô minh diệt nên hành diệt, cho đến sanh diệt nên lão tử diệt bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù **cực** mạnh mẽ thường siêng tu học trí khỗ thánh đế hoặc khỗ hoặc vô thường hoặc không hoặc vô ngã, trí tập thánh đế hoặc nhân hoặc nhóm hoặc sanh hoặc duyên, trí diệt thánh đế hoặc diệt hoặc lặng hoặc diệu hoặc ly, trí đạo thánh đế hoặc đạo hoặc như hoặc hành hoặc xuất chãng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học trí khỗ thánh đế hoặc khỗ hoặc vô thường hoặc không hoặc vô ngã, cho đến trí đạo thánh đế hoặc đạo hoặc như hoặc hành hoặc xuất bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chãng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học bốn tĩnh lự, bốn vô lượng, bốn định vô sắc chãng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học bốn tĩnh lự, bốn vô lượng, bốn định vô sắc bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chãng nên sanh

tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học bốn niệm trụ, bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi chắng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên kiếp số rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học bốn niệm trụ cho đến tám thánh đạo chi bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chắng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học ba môn giải thoát chắng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học ba môn giải thoát bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chắng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học tám giải thoát, tám thắng xứ, chín định thứ lớp, mười biến xứ chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học tám giải thoát cho đến mười biến xứ bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học môn đà-la-ni, môn tam-ma-địa chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu môn đà-la-ni, môn tam-ma-địa bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học các bậc Bồ-tát và trí các bậc chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi

suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học các bậc Bồ-tát và trí các bậc bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học thanh tịnh năm nhãn, sáu thắng thần thông chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học thanh tịnh năm nhãn, sáu thắng thần thông bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học Như Lai mười lực, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học Như Lai mười lực, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải bèn được viên mãn,

mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học pháp vô vong thất, tánh hằng trụ xả chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học pháp vô vong thất, tánh hằng trụ xả bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng

nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí, bèn được viên mãn, mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát suy nghĩ kiếp số mà làm phân hạn, dù rất mạnh mẽ thường siêng tu học tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nữa, mà cũng tên là Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Dù phải qua lâu vô lượng vô biên đại kiếp rất cực mạnh mẽ thường siêng tu học tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát, bèn được viên mãn mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta quyết định chẳng nên sanh tâm lui khuất. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Lại, Mãn-từ-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát có lời khuyên thỉnh rằng: Ngài phải vì tôi chẻ phá núi chúa Diệu Cao một ngày cho xong! Nếu lại hỏi rằng: Cái lượng núi chúa ấy ra sao, người khiến ta chẻ làm mấy phần ư? Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu khởi nghĩ này: Núi chúa Diệu Cao tùy lượng lớn nhỏ, ta có thể một ngày vì người chẻ phá lượng đồng hạt cải, hoặc nhỏ rức như lân hư. Dù phải qua nhiều thời gian mới chẻ phá xong, mà kia ý bảo như khoảng gảy móng tay. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi **suy** nghĩ này: Giả sử đại kiếp số cát Căng-già làm một ngày đêm, chừa ngày đêm ấy lại thành đại kiếp, dù phải qua lâu vô lượng đại kiếp như thế tu hạnh Bồ-tát mới chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ta đời trong ấy tâm hãy không lui, huống không có việc này mà chẳng siêng cầu? Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát khi nghe thuyết tướng tinh tiến như thế vui mừng nhảy nhót, tâm không khiếp sợ, phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng. Nếu Bồ-tát khi nghe thuyết tướng tinh tiến như thế nơi tâm lui mất, rất sanh sợ hãi, phải biết tên là Bồ-tát lười biếng, chẳng thể mau được Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết Tinh tiến Ba-la-mật-đa, khởi suy nghĩ này: Biết khi nào trọn nên công đức thù thắng khó chứng như thế! Phải

biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết Tinh tiến Ba-la-mật-đa, khởi suy nghĩ này: Công đức như thế ta đều có đủ, ta định nên tu cho đến rốt ráo. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có kẻ đến xin tay hoặc chân hoặc đầu, bèn khởi nghĩ này: Nếu ta cho kia phải bị không tay không chân không đầu! Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có kẻ đến xin tay hoặc chân hoặc đầu, bèn khởi nghĩ này: Ta xả cho kia, sẽ được trời, người, a-tổ-lạc thấy tay chân và vô thượng vi diệu. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có xin mắt tai, bèn khởi nghĩ này: Ta thí cho đó bèn không mất tai. Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có xin mắt tai, bèn khởi nghĩ này: Ta thí cho kia, sẽ được trời, người, a-tổ-lạc thấy mắt tai vô thượng, in như thặng trí. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng, xa lìa Nhị thừa, gần Nhất thiết trí trí.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có xin các thứ lông đốt nơi thân phần, bèn khởi nghĩ này: Nếu ta cho kia bèn khuyết các thứ lông đốt nơi thân phần. Phải biết tên là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, có xin các thứ lông đốt nơi thân phần, bèn khởi nghĩ này: Nếu ta cho kia sẽ được lông đốt thân phần trời, người, a-tổ-lạc thấy Vô thượng Phật

pháp, Nhất thiết trí pháp. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, các kẻ đến xin cầu đòi nhiều thứ, bèn khởi nghĩ này: Kẻ xin rất nhiều, làm sao đều khiến đầy đủ ý muốn? Phải biết tên là Bồ-tát lừa dối. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát, các kẻ đến xin cầu đòi nhiều thứ, bèn khởi nghĩ này: Đầy chưa là nhiều. Giả sử các loại hữu tình thế giới số cát Căng-già, với trong một ngày đồng đến chỗ ta cầu đòi nhiều thứ, ta phải phương tiện tìm kiếm của cải khắp thí cho kia đều khiến đầy đủ, huống nay bấy nhiêu mà chẳng năng thí được sao? Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng. Sở dĩ vì sao? Vì các Bồ-tát Ma-ha-tát muốn dẫn hiển vô lượng Phật pháp, Nhất thiết trí pháp, chẳng phải đem tinh tiến bố thí hữu lượng có thể dẫn hiển vô lượng Phật pháp, Nhất thiết trí pháp **được, cần phải đội mặc mũ trụ áo giáp rộng lớn tinh tiến bố thí vô lượng, mới năng dẫn hiển vô lượng Phật pháp, Nhất thiết trí pháp được.**

Ví như có người muốn qua biển cả, trước cần chuẩn bị sắm sửa các thứ tư lương nhiều do-tuần, nhiều trăm do-tuần, nhiều ngàn do-tuần, nhiều trăm ngàn do-tuần, nhiên hậu qua được. Như vậy, chúng Bồ-tát Ma-ha-tát muốn chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, cần trải qua vô lượng trăm ngàn trăm ức muôn ức kiếp tu nhóm tư lương,

nhiên hậu mới chứng được. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi suy nghĩ này: Ta phải hữu lượng hữu biên đại kiếp cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Phải biết **tên** là Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ suy này: Ta phải vô lượng vô biên đại kiếp cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Bấy giờ, Mãn-từ-tử thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát tinh tiến như thế đâu gọi là khó?

Thế Tôn hỏi rằng: Người bảo chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tinh tiến như thế chẳng phải là khó ư?

Mãn-từ-tử thưa: Các Bồ-tát Ma-ha-tát tinh tiến như thế, tôi cho chẳng phải khó. Sở dĩ vì sao? Vì Phật đã nói các pháp đều như việc huyễn, thọ vui thọ khổ và pháp giúp thọ đã như việc huyễn, Bồ-tát đã năng thông suốt thật tánh các pháp như thế, tinh tiến khó gì?

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Mãn-từ-tử: Phải biết chúng Bồ-tát Ma-ha-tát, mặc dù các pháp đều như việc huyễn mà năng phát khởi được tinh tiến thân tâm, an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa cầu Đại Bồ-đề thường không ngưng nghỉ. Bởi vậy chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tinh tiến như thế rất cực là khó.

Khi ấy, Mãn-từ-tử bèn thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Rất lạ. Bạch Thiện Thệ! Hiếm có. Khéo thuyết chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tinh tiến rất khó.

Phải biết chúng Bồ-tát Ma-ha-tát năng làm việc khó. Mặc dù biết các pháp đều vô sở hữu mà cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, muốn vì vô biên các loại hữu tình nói vô trí Chánh pháp năng dứt hẳn. Nhưng các vô trí thật vô sở hữu, cũng không thật **pháp** năng khiến vô trí lấy đó làm ngã và làm ngã sở, cũng không hữu tình năng khởi nghĩ này: Đây là ngã và ngã sở chơn thật. Như vậy, vô trí duyên hợp nên sanh mà thật không sanh, duyên lìa nên diệt mà thật không diệt. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát tuy biết như thế mà tâm không lui, Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Các pháp đều không, ta nay làm sao phát khởi Tinh tiến Ba-la-mật-đa? Phải biết **đấy gọi** Bồ-tát lười biếng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Vì tất cả pháp rốt ráo không, nên ta cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, giác ngộ các pháp không, vì hữu tình nói khiến thoát các khổ năm thú sanh tử. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Sanh tử không ngăn mé, ta đâu năng khiến đều được diệt độ! Phải biết **đấy gọi** Bồ-tát lười biếng.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Sanh tử vô thủy thời đâu có hữu chung? Ta thà chẳng năng đều khiến diệt độ. Giả sử tinh tiến cầu Đại

Bồ-đề như vô thí đến nay đã trải qua kiếp số, nhiên hậu mới chứng, ta hãy nên cầu hưởng là chẳng trải qua bấy nhiêu kiếp số. Lại khởi nghĩ này: Nếu các Bồ-tát ưa muốn tu tập tác ý tương ưng Nhất thiết trí trí, như vừa phát tâm đã qua ngày đêm, nửa tháng, một tháng, thời năm song thấy chẳng hay chẳng biết. Nếu các Bồ-tát ưa muốn tu tập Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba la mật đa, khiến tâm thanh tịnh trọn chẳng tác ý cảm giác bao thời đã qua ngày đêm, nửa tháng, một tháng, thời năm song thấy. Vậy nên, Bồ-đề cầu rất dễ được, chẳng nên sợ hãi tinh tiến trường thời. Phải biết gọi là Bồ-tát siêng năng.

Ví như trưởng giả cầu nhiều của cải, ngày đêm tinh siêng nghĩ tìm phương tiện, thường khởi nghĩ này: Ta ở thời nào được nhiều của cải cho thỏa bản sở nguyện? Do đây không rảnh cầu các uống ăn. Như vậy chúng Bồ-tát Ma-ha-tát muốn cho sáu thứ Ba-la-mật-đa tâm được thanh tịnh tinh siêng tu tập tác ý tương ưng Nhất thiết trí trí, như vừa phát tâm đã qua ngày đêm, nửa tháng, một tháng thời năm song thấy; thường khởi nghĩ này: Chừng nào sẽ được của báu Nhất thiết trí nhiều ích hữu tình ?

Khi ấy, Mãn-từ-tử **bèn thưa Phật rằng: Chúng **các** Bồ-tát năng mặc được áo giáp đại tinh tiến**

như siêng cầu báu Vô thượng Phật công đức, nhiều ích hữu tình, thật như Thế Tôn đã thường tuyên nói: Tất cả Bồ-tát năng làm việc khó.

Bấy giờ, Phật bảo Mãn-từ-tử rằng: Ta xem thế gian chúng trời, người, thấy không có trọn nên công đức hiếm có như chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát, ngoại trừ Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác.

Khi ấy, Mãn-từ-tử bèn từ tòa dậy, lệch che vai tả, gôi hữu chাম đất, chấp tay cung kính, nói lời như vậy: Đông Tây Nam Bắc, bốn phía, trên dưới vô biên thế giới các loại hữu tình trụ Bồ-tát thừa, kẻ chưa phát tâm Vô thượng Bồ-đề nguyện mau phát lên, kẻ đã phát tâm Vô thượng Bồ-đề nguyện hẳn chẳng lui, nếu kẻ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề đã chẳng lui nguyện mau viên mãn Nhất thiết trí trí.

Bấy giờ, Phật hỏi Mãn-từ-tử rằng: Người quán nghĩa nào nguyện các Bồ-tát mau được viên mãn Nhất thiết trí trí?

Mãn-từ-tử thưa: Nếu không Bồ-tát, thời không chư Phật hiện ra thế gian. Nếu không chư Phật hiện ra thế gian, thời không chúng Bồ-tát và Thanh văn. Cần có Bồ-tát tu hạnh Bồ-tát mới có chư Phật hiện ra thế gian. Vì có chư Phật hiện ra thế gian bèn có chúng Bồ-tát và Thanh văn.

Ví như cây lớn do có gốc thân bèn có nhánh lá. Do có nhánh lá bèn có hoa quả. Do có hoa quả lại

sanh cây lớn. Như vậy thế gian do có Bồ-tát bèn có chư Phật hiện ra thế gian. Do có chư Phật hiện ra thế gian bèn có chúng Bồ-tát và Thanh văn. Do có Bồ-tát tu hạnh Bồ-tát, lại có Như Lai **Ứng** Chánh Đẳng Giác hiện ra thế gian làm nhiều ích lớn.

Bấy giờ, Phật khen Mãn-từ-tử rằng: Hay thay, hay thay! Như người đã nói.

Bấy giờ, Phật bảo A-nan-đà rằng: Người nên thọ trì chúng các Bồ-tát mặc giáp tinh tiến, sở tu Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chớ cho quên mất!

A-nan-đà thưa: Dạ, xin Thế Tôn! Tôi đã thọ trì chúng các Bồ-tát mặc giáp tinh tiến sở tu Tinh tiến Ba-la-mật-đa, chắc chắn chẳng quên mất.

Khi Đức Bạc-già-phạm Thế Tôn thuyết kinh này rồi, cụ thọ Mãn-từ-tử, cụ thọ Xá-lợi-tử, cụ thọ A-nan-đà và các Thanh văn, các chúng Bồ-tát và cả tất cả trời, rồng, dục xoa, a-tổ-lạc thấy nghe Phật đã thuyết đều **rất** vui mừng, tín thọ phụng hành.

--- o0o ---